

**Libuše Valentová și Eugenia Bojoga (editori)**

*Primul Simpozion Internațional de Studii Românești din Cehia*, Colecția Biblioteca Asociației Cehia-România (volumul 11), publicat cu sprijinul tehnic al Editurii Práh din Praga, 191 p.

Comunicările prezentate de participanți la Primul Simpozion Internațional de Studii Românești din Cehia (První Mezinárodní Symposium České Rumunistiky) din 23-24 noiembrie 2005 și reunite în volumul omonim publicat din mijloacele proiectului „Dezvoltarea structurii și ridicarea nivelului specialităților din cadrul Facultății de Litere a Universității Caroline” și cu sprijinul financiar al Ministerului Afacerilor Externe al Republicii Ceha și al altor sponsori dovedesc faptul că românistica depășește aria de interes a experților în domeniu.

Organizat cu sprijinul Institutului Cultural Român din București și al Institutului Cultural Român din Praga și bucurându-se de participarea unor cercetători din România, Republica Moldova, Slovacia și Cehia, acest act cultural este relevant atât pentru înțelegerea relațiilor româno-ceho-slovace, cât și pentru situarea culturii române în context internațional, pentru receptarea istoriei limbii și literaturii române în proximitatea și retrospectiva vecinătăților sau în perspectiva integrării europene și a globalizării. Efectul comprehensiv se degajă din diversitatea temelor abordate la simpozion și grupate în acest volum în trei capitole: Secția de literatură, Secția de lingvistică, Secția de istorie.

Prima secțiune este inaugurată de un studiu despre specificul românisticii, semnat de Sorin Alexandrescu (Universitatea de Arhitectură și Urbanism Ion Mincu, București). Aici românismul este definit drept „experți în România”, iar românistica apare drept un gen aparte de studii culturale. Calitatea de profesor încă din anii șaptezeci la unul dintre cele mai importante departamente românești din Occident, Universitatea din Amsterdam, cât și aceea de fondator al *Association Européenne d'Études Roumaines* și de editor al *International Journal of Romanian Studies* îi permit din Sorin Alexandrescu să compare românismul „extern” care efectuează o „traducere interculturală a valorilor românești în termenii discursurilor și valorilor locale, adică nonromânești” cu aceia „interni” a căror muncă de „creație intraculturală” are ca rezultat cercetarea desfășurată „în chiar termenii și valorile românești” (s.a., p. 26). De aci reiese că „avantajul distanței” externului trebuie să fie preluat de „intern” ca o confruntare necesară cu o altă perspectivă, cu condiția ca românismul din afară să nu aibă prejudecăți, „să judece independent și să refuze mo-

nopolul în materie, sau dreptatea de principiu a „internului”. Astfel, „Românistica, mâine” (chiar titlul studiului), cu ajutorul stabilirii unor rețele europene de româniști și parteneri în diverse instituții și firme, poate fi privită cu optimism ca un câmp magnetic esențial în „fuziunea orizonturilor” (Gadamer) în cadrul culturii europene și mondiale.

Al doilea articol din cadrul primei secțiuni, intitulat „Înghiț și dezgheț cultural” (Gabriel Dimisianu, revista „România literară”, București), se opune încă din primele rânduri tezei „Siberiei spiritului” din perioada comunistă. Sunt etalate aici momentele de „fissurare a blindajului ideologic” (p. 33) de care creatorii de valori culturale au profitat pentru a reintroduce în circuitul normal nume interzise sau pentru a-și realiza propria creație.

În prezentarea „Traducerile din literatura română ca piatră de încercare a culturii slovace”, Libuša Vajdova (Institutul de Literatură Universală al Academiei de Științe din Slovacia, Bratislava) arată într-un mod elocvent cum receptarea literaturii române în cultura slovacă în anii 30, 40 și 50 ai secolului XX, ilustrează procesul prin care o literatură străină „exprimă ceva în plus, și anume caracterul, problemele, momentele de cotitură ale mediului receptor” (p. 43). Este vorba în special de traducerea lui Octavian Goga, Lucian Blaga, Ion Pillat, Ion Minulescu și Zaharia Stancu, în special după formarea statelor independente România și Cehoslovacia și după înființarea Miciei Antante prin care se asigură o autentică și relevantă comunicare între două țări și națiuni dintr-o regiune culturală și politică apropiată, cu „momente din istoria lor care au fost asemănătoare”.

Alte comunicări de la acest capitol se referă la „Literatura română nonfictivă din anii 90 ai secolului al XX-lea” (Eva Ťapajnová, Institutul de Literatură Universală al Academiei de Științe din Slovacia, Bratislava), „Strategii narative în *Ţiganiada* de Ion Budai Deleanu” (Petra Izdná, student, Facultatea de Litere, Universitatea Carolină, Praga), „Ecouri ale baladei *Meşterul Manole* în literatura română a secolului XX” (Markéta Bažilová, absolventă Facultatea de Litere Carolină, Praga), „Poeți cehi la festivalul de la Sighetul Marmației” (Lidia Našicová, eseistă și traducătoare, Praga), „Literatura română tradusă în limba cehă” (Jiří Našinec, Facultatea de Litere, Universitatea Carolină, Praga). Traducerea și publicarea

contribuie la rafinarea, stabilitatea și lărgirea relațiilor româno-cehe, inclusiv prin cuprinderea în acest context a literaturii basarabene (Jiří Wašinec).

Studiile de la „Secția de lingvistică” ne oferă o imagine aplicată (tehnică) a studiului subtililor probleme din acest domeniu: al patriilor sau chiar matrilor profunde ce se regăsesc în studiul limbilor (aici română și cehă) și al circulației dintre ele: „Limbile cehă și română din perspectiva unei analize contrastive” (Jiří Felix, Facultatea de Litere, Universitatea Carolină, Praga); „Construcția cu *pe* a obiectului direct în limba română din perspectiva vorbitorilor non-nativi” (Gheorghe Doca, Facultatea de Litere, Universitatea din București); „Formarea și specializarea viitorilor româniști în noul context european” (Victoria Moldovan, Facultatea de Litere, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj); „Forme lingvistice greșite: indicatori de individualitate și modalitate de învățare a unei limbi” (Gabriela Stoica, Facultatea de limba și literatura română, Universitatea București); „Dificultăți ale traducerilor de specialitate” (Jitka Lukešová, traducătoare, Praga); „Dicționare și alte instrumente digitale utile în traducere” (Božetěch David, translator juridic autorizat, Ostrava); „Anglicisme în limba română actuală” (Jarmila Novotná, absolventă Facultatea de Litere, Universitatea Carolină, Praga); „Limba „moldovenească” sau politica lingvistică a actualului guvern de la Chișinău” (Eugenia Bojoga, Facultatea de Litere, Universitatea Carolină, Praga).

Secția de istorie grupează comunicările susținute de Vitalie Ciobanu (scriitor, redactor șef al revistei „Contrafort”, Chișinău) — „Convulsii cultural-politice și identitare în Republica Moldova după 1989”; Libuše Valentová (Facultatea de Litere, Universitatea Carolină, Praga) — „Sala cehoslovacă — parte integrantă a memorialului de la Sighet”; Jiří Jindra (Institutul de Istorie contemporană, Academia de Științe din Republica Cehă, Praga) — „Activitatea Comisiei de istorici din Cehia și România în anii 2000–2005”; Jiří Hoppe (Institutul de Istorie Contemporană al Academiei de Științe din Republica Cehă, Praga) — „România și Primăvara de la Praga, 1968”; Elena Platon (Facultatea de Litere, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj) — „Jan Urban Jarník «între Români.» Un demers antropologic modern de cunoaștere interculturală.” Acestea din urmă sunt articole amănunțit edificatoare asupra faptului că istoria României și a Cehoslovaciei de după al doilea război mondial au foarte multe puncte comune (Libuše Valentová).

Din contactul cu acest volum ca document esențial al unui fapt cultural desfășurat în Cehia, acțiune ce privește direct România și locul ei în lumea politică actuală, renaște nesfârșita și respectuoasă admirație pe care am exersat-o și la sfârșitul anului 2006 la Simpozionul Internațional „Mircea Eliade” din același oraș european, față de Școala de Românistică de la Praga, coordonată de doamna Libuše Valentová.

Lorena Păvălan Stuparu

### Adrian Gorun

*Politicul și știința politică*, Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2006, 207 p.

În ultimul deceniu, știința politică a realizat într-adevăr progrese considerabile în elucidarea propriului său obiect de studiu, aprofundând temele sale majore precum *puterea și autoritatea*, raporturile dintre *stat și societatea civilă*, dintre *sfera publică și sfera privată*, dintre *sistemul politic și regimul politic* etc.

După cum observă însă Adrian Gorun, autorul lucrării *Politicul și știința politicului*, există cel puțin două categorii principale de abordări ale domeniului științei politice actuale. Prima, predominant *teoretică* (și chiar *metateoretică*), vizează conceptualizarea generală a politicului și a politicii, a statului și a puterii, căutând soluțiile ordinii politice (interne, dar și internaționale) în sistemul actual de valori. Prin contrast, a doua abordare, preponderent *empirică*, „explorează universul politicului și al subsistemelor sale în devenirea și fenomenalizarea lor”. „Ambele căi de abordare își au propria lor relevanță” — constată autorul —, „dar, în multe cazuri, își dovedesc unilateralitatea

și insuficiența teoretico-metodologică” (p. 1). Știința politică nu-și poate „cuprinde” propriul domeniu doar prin considerații generale, (meta-)teoretice, dar nici exclusiv prin descrieri factuale. Studiul politicii nu este nici apanajul exclusiv al filosofiei politice, nici al sociologiei sau al antropologiei, al economiei politice etc. „Gradul de veridicitate al tabloului multidimensional al domeniului explorat este dependent de convergența perspectivelor. Acesta este principiul care fundamentează demersul nostru” (*Ibidem*), declară în mod programatic autorul.

De altfel, acest volum este doar primul dintr-o serie care își propune să ofere o imagine cuprinzătoare a domeniului, abordând teme precum regimurile politice și ordinea politică, actorii politici și acțiunea politică, ori concepte precum cultura politică sau dezvoltarea politică etc. Titlurile anunțate sunt întru totul relevante: II — *Gândirea politică și ideea de libertate – repere fundamentale* (cartea a fost deja ela-

borată și publicată la Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2006)<sup>1</sup>; III — *Puterea politică și regimurile politice*.

Acest prim volum — *Politicul și știința politică* — este dedicat circumscrierii preponderent epistemologice a demersului politologic, determinării primare a conceptelor operaționale de bază etc., dar și explorării fenomenului *statului*, considerat ca „instituție a instituțiilor”. Iar conținutul volumului — Capitolul I: „Știința politică azi”; Capitolul II: „Despre o delimitare a domeniului politicului”; Capitolul III: „Relații și forme politice”; Capitolul IV: „Fundamente ale gândirii politice moderne”; Capitolul V: „Statul — un subiect controversat”; Capitolul VI: „Definirea statului”; Capitolul VII: „Două concepții clasice despre stat. Liberalismul și marxismul” — realizează în mod sistematic această intenție a autorului, recomandându-se, inclusiv prin diversitatea și amploarea problemelor abordate, cititorilor.

Bunăoară, încă în Capitolul I — „Știința politică azi” —, Adrian Gorun abordează problema dificilă a concepțiilor posibile asupra științei politice, identificând două categorii principale: 1) Potrivit unei concepții foarte vechi (numită *instituțională*), prezintă încă în antichitate, obiectul științei politice este *statul*, considerat ca „instituție a instituțiilor”. Dar această concepție lasă neabordate ipostaze ale politicului exterioare statului, precum: societatea civilă, partidele politice, grupurile de interese și de presiune

etc.; 2) Obiectul științei politice este *puterea*. Nume de referință în domeniu, de la M. Weber, H. Lasswell, C.J. Friedrich, R. Dahl până la M. Duverger și G. Bourdeau susțin această perspectivă.

„Analiza puterii” — constată Adrian Gorun — „...răspunde mai adecvat spiritului analizei totale a politicului, întrucât surprinde aspecte precum: participarea la putere, condiționarea sau consecințele puterii, gama de comportamente induse, lupta pentru dobândirea puterii ca finalitate a oricărei acțiuni politice, dobândirea autorității suverane și perpetuarea acesteia în spații și în durată cât mai extinse” (p. 6). Dar nici această abordare nu epuizează sfera politicii (și a politicului), care cuprinde nu numai exercițiul conducerii sociale, ci și segmentul opoziției neparlamentare, cultura și comportamentele politice, profilul grupurilor politice, precum și al altor grupuri de influență, care nu se află la putere și nu o exercită propriu-zis.

În fine, cât privește statutul epistemologic al științei politice, semnalăm din nou spiritul nuanțat în care autorul răspunde la întrebarea cu adevărat decisivă: Este aceasta o știință *normativă* (prescriptivă) ori *pozitivă* (descriptivă)? În formularea răspunsului, Adrian Gorun apelează la o constatare a lui Albert Einstein: „Dacă aserțiunile noastre sunt sigure, ele nu spun nimic despre realitate, iar dacă spun ceva despre realitate, ele nu sunt sigure”.

Cristian-Ion Popa

### Oleg Serebrian

*Geopolitica spațiului pontic*, ediția a II-a revăzută și actualizată, Chișinău, Editura Cartier, 2006, 208 p.

Politolog, geopolitician, eseist, politician din Republica Moldova și autor al volumelor *Politică și Geopolitică* (2004), *Dicționar de geopolitică* (2006), Oleg Serebrian ne propune o temă acută în contextul geopolitic actual — analiza situației geopolitice din regiunea Mării Negre. Pe parcursul celor cinci capitole, autorul examinează transformările geopolitice din spațiul pontic apărute în urma dezmembrării Uniunii Sovietice, care pe toată perioada Războiului Rece a reprezentat principalul „pol geopolitic” în regiune, precum și orientările care se prefigurează în prezent. Implozia URSS a generat pe de o parte apariția unui vid temporar de putere în zonă care a activat mai vechile conflicte din Balcani și Caucaz și pe de altă parte apariția unor noi state în regiune care au ridicat noi probleme în ansamblul geopolitic pontic. Este foarte interesant de urmărit reflecțiile autorului referitoare la orientările tuturor actorilor din zona

Mării Negre, în eventualitatea unei confruntări geopolitice Nord-Sud, și nu Est-Vest, așa cum s-a întâmplat până acum, precum și la impactul rivalității Nord-Sud asupra relațiilor dintre aceste țări.

Primul capitol, *Factorul rus și ucrainean în geopolitica pontică*, abordează aspectele geopolitice, interesele și orientările celor două mari state postsovietice, Rusia și Ucraina, după 1991 când s-au configurat noi frontiere în spațiul pontic. În comparație cu Rusia, doctrina geopolitică a Ucrainei este în formare. Alături de vidul de putere creat în 1991 odată cu dezmembrarea URSS, de care Ucraina a profitat din plin, caracteristicile geopolitice ale acestei țări pot face din Ucraina un actor important în regiune. Printre avantajele enumerate de autor, și care pot transforma Ucraina într-o nouă putere regională, reținem: dimensiunile mari ale acestui stat, densitatea mare a populației, potențialul tehnico-științific, con-

<sup>1</sup> Semnalăm, de asemenea, cartea lui Adrian Gorun, *Stasiologie și sisteme electorale*, Cluj-Napoca, Clusium, 2005.

trolul asupra Crimeei, care se află chiar în mijlocul bazinului pontic etc. De asemenea, alte atuuri geopolitice și geostrategice ar fi: plasarea sa față de cele 3 puncte strategice importante ale spațiului pontic (Bosforul Tracic, gurile Dunării și Bosforul Cime-rian) precum și prezența Ucrainei pe 3 ansambluri geopolitice (pontic, central-european și est-european). Pe de altă parte, autorul evidențiază fragilitatea geopolitică a Ucrainei, datorată diferențelor zonale și fragmentărilor de natură geografică, istorică, etnică sau politică existente (Crimeea și sudul Basarabiei, Ucraina cisprieană și Ucraina transnisprieană), precum și altor cauze — dependența industriei energetice de Rusia, problema lingvistică, slaba coeziune și conștiința națională — care fac imposibilă valorificarea acestor avantaje. În privința conflictului din Transnistria, urmând logica geopolitică și folosindu-se de exemplul german, autorul sugerează că așa cum conflictul transnistrean a apărut în urma dezmembrării URSS, care a generat transformări geopolitice majore, acesta ar putea fi soluționat tot printr-un „seism geopolitic de intensitate apropiată”, sugerând chiar că „o scindare a Ucrainei ar fi tocmai un astfel de seism” (p. 45). Ucraina este cea mai vizată țară ex-sovietică de către occidentali, în special de SUA și Germania, pe motiv că ar putea fi singura contrapondere a Rusiei în spațiul postsovietic. Referitor la Rusia postsovietică, autorul consideră că situația geopolitică a acesteia în spațiul pontic este „incomparabil mai bună decât a Ucrainei și mai promițătoare decât a Turciei”. În ciuda pierderilor teritoriale și a unor porturi importante la Marea Neagră, a perturbării situației economice, Rusia are unele atuuri care o mențin ca putere geopolitică regională, cum ar fi: prezența sa în zonele conflictuale din Caucaz, existența unor semnificative diaspore ruse și rusofone în Moldova și Ucraina, precum și prezența militară rusă în ambele țări, discursul politic național-patriotic, unitatea lingvistică, coeziunea internă și conștiința națională. Autorul lansează posibile scenarii privind situația geopolitică a acestor două țări în funcție de vectorul viitoarei confruntări geopolitice, mai degrabă Nord-Sud decât Est-Vest.

În următorul capitol, *Ascensiunea Turciei în geopolitica pontică*, autorul analizează împrejurările care au permis Turciei să devină un actor important în zona Mării Negre și interesele geopolitice ale Turciei, considerată a fi „marea câștigătoare” de pe urma dezintegrării URSS din 1991, având în vedere rivalitatea care a existat între aceste două țări în arealul pontic de-a lungul istoriei. Ponderea geopolitică a Turciei se leagă în primul rând de existența unor minorități musulmane și turcești în Caucaz și Balcani, și mai puțin datorită economiei sau forței militare. Ascensiunea Turciei a fost favorizată de existența vidului de putere creat în Caucaz și Balcani după dispariția factorului sovietic și criza economică a statelor ex-sovietice. O expresie clară a intereselor geopolitice și geoeconomice ale Turciei în zonă o reprezintă inițiativele de înființare a Comunității Sta-

telor Turcice și a OCEMN (Organizația de Cooperare Economică la Marea Neagră). Autorul distinge trei direcții de interes politic, economic și geostrategic ale Turciei în spațiul pontic, direcții ce se caracterizează prin abordări, strategii și tactici politice diferite. Prioritatea numărul unu a geopoliticii turce o reprezintă zona transcaucaziană (Georgia, Armenia, Azerbaidjan) deoarece Caucazul servește drept culoar de legătură cu statele turcești din Asia Centrală și popoarele turcești din China și Rusia. Următoarea prioritate geopolitică a Turciei o reprezintă spațiul nord-pontic — Ucraina (Crimeea) și regiunile ciscaucaziene ale Rusiei populate preponderent de musulmani și tătari; și ultima direcție a intereselor geopolitice turcești o constituie Europa de Sud-Est, zonă cu care adesea Turcia se identifică în pofida faptului că doar 3% din teritoriul său se află în Europa. O problemă pe care o ridică autorul este — ce direcție va alege Turcia în spațiul geopolitic pontic în condițiile unei rivalități geopolitice Nord-Sud? Răspunsul pare a fi „orientarea către partea sudică a baricadei”, datorită fracturii perceptibile dintre Turcia și Europa, dintre Turcia și Rusia, și pe de altă parte, datorită conflictelor de frontieră ale Turciei cu Armenia, Georgia, Bulgaria, Grecia, Cipru.

Capitolele III și IV sunt rezervate analizei *Geopoliticii și polemologiei Caucazului și Balcanilor*. Autorul analizează problemele generate direct sau indirect de dispariția Uniunii Sovietice în aceste două zone continentale ale spațiului pontic (Caucazul și Balcanii), acestea fiind cunoscute drept cele mai instabile zone ale regiunii și ale lumii. Cea mai evidentă consecință a destrămării URSS a constituit-o reanimarea „vechiului nod conflictual caucazian”. Caucazul reprezintă arena principală a confruntării marilor puteri pontice, dar și a rivalităților interetnice și interconfesionale musulmano-creștine, fiind cu certitudine „regiunea cea mai dinamică sub aspect polemologic din întreg spațiul eurasiatic și regiunea cu cele mai multe conflicte raportat la teritoriu” (p. 93). Urmează Balcanii, care devansează, din punctul de vedere al gravității conflictelor și al impactului asupra climatului geopolitic global, „nodul conflictual caucazian”. Referitor la Caucaz, autorul remarcă faptul că Marea Neagră reprezintă pentru această regiune „fereastra de comunicare cu lumea exterioară — ce îi permite să scape din încercuirea ruso-turco-iraniană” (p. 92). Volumul abordează într-o manieră geoistorică cauzele și conjunctura care au dus la izbucnirea și menținerea/escaladarea conflictelor (active și pasive) și tensiunilor din Caucaz (referindu-se la conflictele ruso-georgian, osetino-georgian, armeano-azer, abhazo-georgian, georgiano-osetino etc.) și din Balcani (printre care conflictele sârbo-albaneze, macedonean, bosniac, sârbo-croat, greco-turc etc.).

Ultimul capitol este dedicat analizei *Geopoliticii spațiului românesc*, acest demers incluzând și Republica Moldova. Autorul pune accentul pe problemele geopolitice care au apărut pe axa conflictuală Bucovina-Basarabia-Transnistria, în care sunt implicate

România, Republica Moldova și Ucraina și insistă asupra conflictului transnistrean. Referitor la Moldova, lucrarea abordează problema identității naționale și lingvistice.

Autorul propune în încheiere o serie de soluții pentru menținerea „păcii pontice”: Turcia să fie inclusă în procesul de europenizare, Uniunea Europeană să găsească un scenariu pentru „pacificarea Balcanilor și Caucazului”, iar Rusia să se apropie mai mult de democrațiile occidentale. În concluzie, „numai transformarea Mării Negre într-un *lac european* ar fi în măsură să facă din acest bazin acvatic pivotul

unui spațiu real de cooperare și destindere (...); ar fi acum rândul Europei unite să devină hegemonul geopolitic al spațiului pontic” (p. 202).

Această lucrare analitică bine documentată și argumentată și totodată necesară în contextul geopolitic actual reușește să readucă în atenția specialiștilor și politicienilor, români și europeni, această importantă zonă geostrategică ajunsă acum la granița UE, care are nevoie de programe viabile, pentru că, așa cum specifică și autorul, Bruxelles-ul a oferit până acum acestei zone „doar banale proiecte de stabilizare și descurajatoare proiecte de vecinătate”.

Sanda Cincă

**Luciana Alexandra Ghica, Marian Zulean (coord.)**

*Politica de securitate națională*, București, Editura Polirom, 2007, 326 p.

Colecția „Politici Publice” a Editurii Polirom s-a îmbogățit în acest an cu volumul coordonat de Luciana Alexandra Ghica și Marian Zulean, dedicat domeniului securității, pe care îl analizează din perspectiva conceptelor, instituțiilor și proceselor, sub titlul *Politica de Securitate Națională*.

Volumul se constituie ca un util, interesant și structurat instrument de lucru, ce vine în întâmpinarea diferitelor confuzii, neclarități sau plurivalențe ale unor noțiuni, concepte sau termeni frecvent utilizați în limbajul politic actual și expuși riscului de a crea neînțelegeri prin însăși imprecizia folosirii lor. Cartea atrage deci atenția că este nevoie de rigoare științifică și de stăpânirea domeniului numit *studii de securitate*, cu atât mai mult cu cât problemele acestuia sunt prezente pe agenda publică în timp ce evoluția însăși a realității pe care o teoretizează acest câmp științific impune o permanentă reasezare sau regândire a cadrelor teoretice, a conceptelor, a noțiunilor cu care se operează în acest domeniu. Este vorba deci, pe de o parte, de a da un fundament pentru formularea și respectiv înțelegerea unui discurs politic sau teoretic pe tema securității, iar, pe de altă parte, de a surprinde diversitatea, complexitatea, dinamica realității, precum și felul în care se construiește teoretizarea realității. Și aceasta mai cu seamă într-o epocă caracterizată de schimbarea radicală a mediului de securitate, după sfârșitul Războiului Rece și după atentatele de la 11 septembrie 2001.

Cartea își propune să umple un loc deocamdată neacoperit în spațiul românesc, în care „nu există încă o lucrare de specialitate care să definească și, mai ales, să discute această problemă din perspectiva politicilor publice” (p. 17), ținând cont, de asemenea, și de contextul aderării României la Uniunea Europeană și NATO. Aceste lipsuri s-au resimțit spre exemplu cu ocazia dezbaterii „strategiei de securitate

națională, ce a avut loc în cursul anului 2005 și în primăvara anului 2006”, când au reieșit „o calitate slabă a argumentației”, „confuzii terminologice, precum și lipsa unor cunoștințe teoretice sau abilități practice ale specialiștilor în domeniu” (p. 18).

În acest fel, se poate afirma că volumul își propune atingerea a două mari obiective: o abordare a subiectului pentru publicul românesc și adaptată nevoilor contextului românesc, precum și tratarea celor mai importante evoluții și tendințe ce se structurează în dezbaterile la nivel internațional. Cu alte cuvinte, se realizează o introducere a spațiului românesc în acest domeniu, dar și o încercare de sincronizare a acestuia cu spațiul internațional.

În cadrul primului set de studii, grupate sub titlul *Politica de securitate națională. O agendă pentru dezvoltarea studiilor de securitate*, capitolul 2 (Marian Zulean) al volumului tratează securitatea națională din perspectiva politicilor publice, oferind următoarea definiție a politicii de securitate ca politică publică: „Politica de securitate națională poate fi definită ca un ansamblu de decizii ce privesc structurarea unei viziuni despre securitatea națională și interesele naționale, determinarea unor obiective strategice și elaborarea unor strategii naționale, dar și implementarea și evaluarea acestor strategii” (p. 41). În spiritul argumentului care a dus la realizarea prezentului volum, autorul insistă asupra clarificării relației dintre concepte precum „politica de securitate națională”, „politica de apărare”, „strategia de securitate națională”, adesea folosite ca echivalente sau într-un context neadecvat. Mergând pe distincția făcută de Clausewitz între *politici-strategii-tactici*, se conturează distincția ierarhică între termenii menționați, dintre care politica de securitate reprezintă nivelul cel mai înalt și mai amplu. Capitolul 3 (Marian Zulean) se dedică strategiei de securitate națională,

respectând distincția clarificată mai sus, stabilind strategia de securitate națională ca „etapă-cheie a realizării politicii de securitate națională” (p. 47). Interogându-se asupra strategiei de securitate națională ca set de „bune practici” în vederea îndeplinirii politicii de securitate națională sau ca teorie, autorul explică teza lui G.D. Foster, a cărei concluzie este că strategia „poate fi considerată ca o încercare de teoretizare” (p. 47), amintind în acest sens un studiu al lui E. Luttwak pe care îl consideră drept cea mai serioasă teoretizare, al cărei ax central îl constituie definirea strategiei ca „logică paradoxală”. Pe de altă parte, modelul lui A.F. Lykke Jr. consideră strategia drept „o artă care are nevoie de simplitate și pragmatism” (p. 48). Pe baza modelului Lykke, autorul precizează că prezentul capitol are drept scop să propună un „cadru de formulare a strategiei de securitate națională, cu valoare normativă”.

Trecând la grupajul cu titlul *Concepte, paradigme, teorii*, Alexandra Ghenciu analizează, în capitolul 4, *Relațiile internaționale între istorie, teorie și politici publice. Lecția americană*, trei episoade ce ilustrează felul în care politica externă americană se bazează pe teorii ale politicii internaționale, pentru a formula politici publice în domeniul securității: *ideile realiste* ale echipei Richard Nixon — secretarul de stat Henry Kissinger, *teoria păcii democratice* și respectiv neo-conservatorismul practicat în special în timpul președintelui George W. Bush. Capitolul 5, *Conceptul de securitate*, prezintă diferite concepții despre securitate pentru a ilustra transformările suferite de această noțiune în ultimele două decenii, contextele istorice și politice ce trebuie avute în vedere pentru a stabili doctrina de securitate, dar și faptul că statul a rămas referentul de bază în cadrul securității, deși au fost admiși factori economici sau sociali care o pot influența. În același grupaj de studii, capitolul 6, *Securitatea regională. Contexte, agende, identități*, semnat de Luciana Alexandra Ghica, vorbește despre opțiunile de securitate și politică externă ale statului relaționându-le cu greutatea statelor în termeni de putere. Având în vedere că în majoritatea lor statele au un rol regional, autoarea se axează pe iden-

tificarea tradițiilor de analiză a interacțiunilor la acest nivel, insistând și asupra necesității de a vedea în ce fel „sunt imaginate și delimitate regiunile de către actorii implicați” (p. 305). Studiul semnat de Daniel Biro prezintă evoluția gândirii strategice urmată de situarea studiilor strategice în contextul relațiilor internaționale, făcând și o delimitare a acestora de studiile de securitate și analizele militare. Apoi, autorul face distincția dintre „strategia globală” și „strategia de securitate națională”. Capitolul intitulat *Deciziile strategice în condiții de incertitudine*, semnat de Dragoș Paul Aligică și Marian Zulean, este dedicat unei analize teoretice a deciziei strategice în condiții de incertitudine, precum și a scenariilor ca instrument de luare a acestor decizii, încheindu-se prin prezentarea felului în care scenariile sunt folosite în politica de securitate națională, așa cum rezultă din experiența Statelor Unite, NATO sau UE.

Al treilea grupaj de studii dezbate *Politici, probleme și instituții de securitate*, incluzând un studiu privind politicile de securitate ale României, plecând de la 1877-1878 și până în prezent (*Politica de securitate a României. O perspectivă istorică*, semnat de Andrei Miroiu și Simona Soare), sistemul de planificare a apărării implementat de România începând cu 1998 cu ajutorul experților din SUA și care este compatibil cu procesul de planificare din cadrul NATO (*Procesul de planificare, programare, bugetare și evaluare în armata României*, semnat de Jan Gavrilă și Mihai Iancu), comparația dintre practicile naționale de supraveghere a serviciilor de informații în câteva state democratice (*Controlul democratic al serviciilor de informații*, semnat de Hans Born), problematica gestionării crizelor și a conflictelor internaționale prezentată în contextul transformărilor suferite de practicile în acest domeniu (*Gestionarea crizelor și a conflictelor internaționale*, semnat de Diego Checa Hidalgo și Luciana Alexandra Ghica), problematica conflictelor etnopolitice interne și din imediata vecinătate a Europei (*Gestionarea reactivă a crizelor. Uniunea Europeană în Balcanii de Vest*, semnat de Ștefan Wolff și Annemarie Peen Rodt).

Ruxandra Luca